Druzhynska, N. S. (2023). Problems of implementation in Ukraine of the report on payments in favour of the state in the context of ensuring transparency of forestry activities and priorities of sustainable development. *Actual Issues of Modern Science. European Scientific e-Journal, 24*, 33-40. Ostrava: Tuculart Edition, European Institute for Innovation Development. (In Ukrainian)
Дружинська, Н. С. (2023). Проблеми впровадження в Україні звіту про платежі на користь держави в контексті забезпечення прозорості лісогосподарської діяльності і пріоритетів сталого розвитку. *Actual Issues of Modern Science. European Scientific e-Journal, 24*, 33-40. Ostrava: Tuculart Edition, European Institute for Innovation Development.

DOI: 10.47451/ecn2023-01-02

The paper will be published in Crossref, ICI Copernicus, BASE, Zenodo, OpenAIRE, LORY, Academic Resource Index ResearchBib, J-Gate, ISI International Scientific Indexing, ADL, JournalsPedia, Mendeley, eLibrary, and WebArchive databases.

Nataliia S. Druzhynska, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor of the Department, Department of Accounting and Consulting, State Tax University. Irpen, Ukraine.
ORCID: 0000-0002-9787-0488

Problems of implementation in Ukraine of the report on payments in favour of the state in the context of ensuring transparency of forestry activities and priorities of sustainable development

Abstract: In the process of implementing European standards on environmental impact regulation, adaptation of sustainable development purposes in Ukraine and the organisation of further monitoring of the tasks set, the problem of objective measurement of social progress as a whole arose, as a result of which a request was formed to improve the system of national statistics and, accordingly, reporting. Modern reporting models provide coverage not only of financial performance indicators, but also of non-financial indicators that characterise the retention of the sustainable development concept, recognised by the international common new ideology of modernity, which determines the relevance of this study. The study subject was a set of theoretical, methodological, and practical provisions on the preparation and submission of a report on payments in favour of the Ukrainian state. The study object was a report on payments in favour of the state as an information source for assessing economic growth, social justice, and environmental management in Ukraine. The study purpose was to analyse the state of implementation of the report on payments in favour of the Ukrainian state and determine the possibilities of expanding the scope of its application to ensure transparency of rational nature management in forestry. When analysing the current state of the studied problem, methods of system analysis and synthesis, economic and statistical observation and general, historical method are used. Studies are conducted on the basis of a diagnostic approach, using analogs and comparison methods. Guided by the methods of systematisation, common similarities and differences, common approaches to the compilation and presentation of a report on payments in favour of the Ukrainian state are substantiated. The author concludes that the study of the problems of introducing a report on payments in favour of the Ukrainian state gives grounds to assert that it is an important information source for a wide range of interested users about the use of natural resources and payments for them to the budget by enterprises, since information from tax returns on taxes and fees paid by business entities is not publicly available. In addition, the report on payments in favour of the state does not relate to the composition of the financial statements and, accordingly, the legislation does not define the obligation to submit it to the regulatory authorities together with the income tax declaration.

Keywords: report on payments to the state, forestry activities, priorities of sustainable development, forests of Ukraine.

Наталія Сергіївна Дружинська, кандидат економічних наук, доцент кафедри, кафедра обліку та консалтингу, Державний податковий університет. Ірпінь, Україна.
ORCID: 0000-0002-9787-0488

Проблеми впровадження в Україні звіту про платежі на користь держави в контексті забезпечення прозорості лісогосподарської діяльності і пріоритетів сталого розвитку

Анотація: У процесі імплементації європейських норм з питань регулювання впливу на навколишнє середовище, адаптації в Україні Цілей сталого розвитку та організації подальшого моніторингу поставлених завдань, виникла проблема об'єктивного вимірювання суспільного прогресу у цілому, внаслідок чого сформувався запит щодо удосконалення системи національної статистики та, відповідно, звітності. Сучасні моделі звітності передбачають висвітлення не лише фінансових показників результатів діяльності, але і нефінансових, які характеризують дотримання концепції сталого розвитку, визнаною міжнародною спільнотою новою ідеологією сучасності, що і визначає актуальність теми дослідження. Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних і практичних положень щодо складання та подання звіту про платежі на користь держави в Україні. Об'єктом дослідження є звіт про платежі на користь держави як інформаційне джерело оцінки економічного зростання, соціальної справедливості та раціонального природокористування в Україні. Мета дослідження – проаналізувати стан впровадження в Україні звіту про платежі на користь держави та визначити можливості розширення сфери його застосування для забезпечення прозорості раціонального природокористування в лісовому господарстві. При здійсненні аналізу сучасного стану досліджуваної проблеми застосовуються методи системного аналізу та синтезу, економіко-статистичного спостереження і узагальнення, історичний метод. Дослідження проводяться на основі діалектичного підходу, за допомогою методів аналогії і порівняння. Керуючись методами систематизації, єдиної подібності та відмінності, обґрунтовано узагальнені підходи щодо складання та подання Звіту про платежі на користь держави в Україні. Автор робить висновок що исследования проблем введения в Украине отчета о платежах в пользу государства дают основания утверждать, что он является важным информационным источником для широкого круга заинтересованных пользователей об использовании природных ресурсов и платежах за них в бюджет предприятиями, поскольку информация из налоговых деклараций об уплаченных налогах и сборах субъектами хозяйствования не является общедоступной. Кроме того, отчет о платежах в пользу государства не относится к составу финансовой отчетности и, соответственно, законодательством не определена обязанность его представления в контролирующие органы вместе с декларацией по налогу на прибыль.

Ключові слова: звіт про платежі на користь держави, лісогосподарська діяльність, пріоритети сталого розвитку, ліси України.

Вступ

Ліси України за своїм призначенням і розташуванням виконують переважно водоохоронні, захисні, санітарно-гігієнічні, оздоровчі та інші функції та забезпечують потреби суспільства в лісових ресурсах. Площа вкритих лісовою рослинністю земель України становить 9,6 млн га та характеризує загальну лісистість території країни на рівні 15,9%. За 50 років площа лісів зросла на 21%, а запас деревини майже у три рази (*Загальна характеристика …, 2021*). Крім того, на території України зосереджені найбільші в Європі осередки букових пралісів, збереженню яких приділяється особлива увага. Для цього створено українсько-словацько-німецький об'єкт всесвітньої спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси Карпат та давні букові ліси Німеччини».

Підписання асоціації з Євросоюзом зобов'язує дбати не тільки про збереження, а й збільшення територій природно-заповідного фонду. Нині ці території в Україні займають лише 6%, а за нормами Євросоюзу має бути не менше 15%. З метою удосконалення управління лісогосподарських підприємств та збереження і раціонального використання лісових ресурсів необхідно формування системи бухгалтерського обліку та системи статистичних показників, яка відповідала б потребам часу (*Сторожук та Дружинська, 2017*).

Не зважаючи на значущість лісової галузі України для відтворення, захисту та експлуатації лісових ресурсів, а також значний інтерес для держави і суспільства, особливо в умовах війни, її місце у забезпеченні інформаційного наповнення державної та міжнародної статистики щодо сталого розвитку залишається недооціненим. Враховуючи вимоги часу щодо посилення соціальної відповідальності бізнесу, оператори, що розміщують на ринку лісоматеріали та продукцію з деревини, зобов'язані належно дбати про раціональне використання лісових ресурсів і не допускати потрапляння контрабандної деревини на ринок Євросоюзу. З цією метою в Європейському Союзі запроваджено вимогу звітувати перед своїми громадянами за виплати, що отримуються урядами від підприємств, зайнятих у добувній промисловості або в заготівлі корінного лісу.

У процесі імплементації європейських норм з питань регулювання впливу на навколишнє середовище, адаптації в Україні Цілей сталого розвитку (*Як ООН підтримує Цілі …, 2020*) та організації подальшого моніторингу поставлених завдань, виникла проблема об'єктивного вимірювання суспільного прогресу у цілому, внаслідок чого сформувався запит щодо удосконалення системи національної статистики та, відповідно, звітності. Сучасні моделі звітності передбачають висвітлення не лише фінансових показників результатів діяльності, але і нефінансових, які характеризують дотримання концепції сталого розвитку, визнаною міжнародною спільнотою новою ідеологією сучасності, що і визначає актуальність теми дослідження.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних і практичних положень щодо складання та подання звіту про платежі на користь держави в Україні.

Об'єктом дослідження є звіт про платежі на користь держави як інформаційне джерело оцінки економічного зростання, соціальної справедливості та раціонального природокористування в Україні.

Мета дослідження – проаналізувати стан впровадження в Україні звіту про платежі на користь держави та визначити можливості розширення сфери його застосування для забезпечення прозорості раціонального природокористування в лісовому господарстві.

Для досягнення поставленої мети окреслено наступні завдання:

- проаналізувати нормативно-правову базу, яка визначає необхідність формування показників національної статистики в цілому та звітності, зокрема, для оцінки раціонального природокористування;
- виявити проблеми теоретико-правового характеру щодо підготовки і подання звіту про платежі на користь держави суб'єктами господарювання, які здійснюють заготівлю деревини;
- систематизувати практичні проблеми складання і подання звіту про платежі на користь держави в сфері лісового господарства та окреслити заходи, необхідні для їх вирішення.

При здійсненні аналізу сучасного стану досліджуваної проблеми застосовуються методи системного аналізу та синтезу, економіко-статистичного спостереження і узагальнення, історичний метод. Дослідження проводяться на основі діалектичного підходу, за допомогою методів аналогії і порівняння. Керуючись методами систематизації, єдиної подібності та відмінності, обґрунтовано узагальнені підходи щодо складання та подання Звіту про платежі на користь держави в Україні.

Результати дослідження

В межах Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (*Угода про асоціацію …, 2014*). Україна взяла зобов'язання сприяти поступовому зближенню сторін, ґрунтуючись на спільних цінностях і тісних привілейованих зв'язках, а також поглиблюючи зв'язок України з політикою ЄС та її участь у програмах та агентствах, зокрема і в частині звітності. Крім того, Угодою (*Угода про асоціацію …, 2014*) передбачено зобов'язання сторін працювати разом для покращення правозастосування та управління в лісовій галузі, сприяти торгівлі легальною лісовою продукцією з метою сприяння сталому управлінню лісовими ресурсами.

Ефективне управління на будь-якому рівні потребує наявності достовірної інформації, тому Угодою (*Угода про асоціацію …, 2014*) передбачено також розвиток і посилення співробітництва з питань статистики, що сприятиме досягненню довгострокової мети щодо надання вчасних і надійних статистичних даних, які можливо порівняти на міжнародному рівні. Цьому сприяє, зокрема, імплементація Директиви 2013/34/ЄС Європейського Парламенту та Ради європейського союзу від 26 червня 2013 року про щорічну фінансову звітність, консолідовану фінансову звітність та пов'язані з ними звіти певних типів компаній (*Директива…, 2013*). Проте повноцінне її виконання потребує удосконалення інформаційного забезпечення фінансового управління з метою контролю за походженням деревини та здійснення платежів за використання лісових ресурсів, зокрема незайманих лісів, адже формування звітів потребує відокремлення в системі обліку лісів інформації про наявність таких ресурсів.

Зазначимо, що законодавчими актами України передбачена необхідність складати звіт про платежі на користь держави, а саме: Законом України "Про забезпечення прозорості у видобувних галузях" (*Про забезпечення прозорості…, 2018*) та Законом України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" (*Про бухгалтерський облік…, 1999*). Проте для практичного втілення цих вимог необхідно узгодити норми окремих законодавчих актів та доопрацювати алгоритм подання цього звіту.

Так, за визначенням, наведеним у Законі України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" (*Про бухгалтерський облік…, 1999*), звіт про платежі на користь держави – це документ, що містить узагальнену інформацію про діяльність суб'єктів господарювання, які здійснюють діяльність у видобувних галузях або заготівлю деревини, а також деталізовану інформацію про податки і збори, інші платежі, що були сплачені або належні до сплати на користь держави відповідно до закону (*Про бухгалтерський облік…, 1999*). Звіт про платежі на користь держави подається суб'єктами господарювання, які здійснюють діяльність у видобувних галузях, відповідно до Закону України "Про забезпечення прозорості у видобувних галузях" (*Про забезпечення прозорості…, 2018*), а також підприємствами, що здійснюють заготівлю деревини і при цьому становлять суспільний інтерес (*Про бухгалтерський облік…, 1999*). У визначенні даного звіту Законом України "Про забезпечення прозорості у видобувних галузях" (*Про забезпечення прозорості…, 2018*), зустрічаємо відмінність щодо видів діяльності суб'єктів господарювання. Так, звіт про платежі на користь держави – це документ, що містить узагальнену інформацію про діяльність суб'єктів господарювання, які здійснюють діяльність у видобувних галузях, необхідну для забезпечення прозорості у видобувних галузях у звітному періоді, а також деталізовану інформацію про податки і збори, інші платежі, сплачені або належні до сплати отримувачам платежів такими суб'єктами у звітному періоді (*Про забезпечення прозорості…, 2018*).

Тобто, у трактуванні суті звіту в редакції Закону України "Про забезпечення прозорості у видобувних галузях" (*Про забезпечення прозорості…, 2018*) не зазначені суб'єкти господарювання, які здійснюють заготівлю деревини. Законом (*Про забезпечення прозорості…, 2018*) до видобувних галузей віднесено галузі промисловості, пов'язані з геологічним вивченням надр, у тому числі з дослідно-промисловою розробкою родовищ корисних копалин загальнодержавного значення, видобуванням корисних копалин загальнодержавного значення, реалізацією видобутої продукції, діяльність у яких здійснюється відповідно до спеціального дозволу на користування надрами та угоди про умови користування надрами, на підставі договору (угоди) щодо користування надрами, та/або пов'язані із діяльністю з транспортування трубопроводами природного газу, нафти та газового конденсату, у тому числі з метою транзиту (*Про забезпечення прозорості…, 2018*).

Форми звітності про платежі на користь держави у видобувних галузях затверджені Постановою Кабінету Міністрів України "Деякі питання забезпечення прозорості у видобувних галузях" (*Деякі питання забезпечення …, 2020*), а саме: звіт про платежі на користь держави, консолідований звіт про платежі на користь держави, звіт про отримані платежі.

Для лісового господарства форма звіту про платежі на користь держави підприємств, що здійснюють заготівлю деревини та порядок складання звіту затверджені Наказом Міністерства фінансів України "Про затвердження форми та Порядку складання звіту про

платежі на користь держави підприємств, що здійснюють заготівлю деревини" (*Про затвердження форми…, 2020*).

Стосовно суб'єктів господарювання, які здійснюють заготівлю деревини і на які покладено обов'язок складати звіт про платежі на користь держави ,відповідно до Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" (*Про бухгалтерський облік…, 1999*), зазначено додатковий критерій – вони повинні становити суспільний інтерес. До таких підприємств належать підприємства - емітенти цінних паперів, цінні папери яких допущені до торгів на регульованому ринку капіталу або щодо цінних паперів яких здійснено публічну пропозицію, банки, страховики, недержавні пенсійні фонди, інші фінансові установи (крім інших фінансових установ та недержавних пенсійних фондів, що належать до мікропідприємств та малих підприємств) та підприємства, які відповідно до цього Закону належать до великих підприємств (*Про бухгалтерський облік…, 1999*). Зауважимо, що відповідно до реформи лісового господарства, яка наразі триває і передбачає реорганізацію системи управління у лісовій галузі шляхом об'єднання 158 державних лісогосподарських підприємств і утворення державного унітарного комерційного підприємства «Ліси України» з філіями. Отже, новостворене підприємство, ймовірно, відповідатиме критерію великого. Окремі лісогосподарські підприємства, які об'єднують, втрачають статус юридичних осіб і є філіями ДП «Ліси України», тому не підпадають під наведені критерії щодо суб'єктів господарювання, на які покладено обов'язок складати звіт про платежі на користь держави. Таким чином, враховуючи існуючі розбіжності деяких норм чинного законодавства та виявлені невідповідності суб'єктів господарювання в лісовому господарстві визначеним критеріям для підготовки звіту про платежі на користь держави, вважаємо необхідним їх узгодити та привести у відповідність до зобов'язань сторін, визначених Угодою про Асоціацію між Україною та ЄС (*Угода про асоціацію …, 2014*).

Дискусія

Л. Г. Ловінська ще в 2014 році підняла проблему запровадження в Україні звітності про платежі на користь держави, яка має ґрунтуватися на вивченні практики Євросоюзу щодо методичного й організаційного забезпечення процесу звітування, що залишається актуальним питанням і нині (*Ловінська, 2014*). Б. А. Засадний стверджує, що бухгалтерський облік через систему звітності покликаний формувати та надавати користувачам достовірну інформацію про фінансовий стан та результати діяльності компаній без особливої прив'язки до задоволення потреб державних фіскальних органів (*Засадний, 2019*). Саме такий підхід до сучасного бухгалтерського обліку і звітності розширює сферу висвітлення нефінансової інформації про діяльність компанії і підвищенню ефективності управління використання природних ресурсів держави. Проте питання впровадження в Україні звіту про платежі на користь держави в контексті забезпечення прозорості лісогосподарської діяльності залишається дискусійним і потребує наукових досліджень.

Висновок

Дослідження проблем запровадження в Україні Звіту про платежі на користь держави дають підстави стверджувати, що він є важливим інформаційним джерелом для широкого

кола зацікавлених користувачів про використання природних ресурсів та платежі за них до бюджету підприємствами, оскільки інформація з податкових декларацій про сплачені податки і збори суб'єктами господарювання не є загальнодоступною. Крім того, звіт про платежі на користь держави не відноситься до складу фінансової звітності і, відповідно, законодавством не визначено обов'язок його подання до контролюючих органів разом з Декларацією з податку на прибуток.

Звіт про платежі на користь держави подається суб'єктами господарювання, які здійснюють діяльність у видобувних галузях, а також підприємствами, що здійснюють заготівлю деревини і при цьому становлять суспільний інтерес. Враховуючи відмінності у господарській діяльності видобувних і лісогосподарських підприємств, а також різні регуляторні акти, які визначають сутність звіту та основні вимоги до нього, в Україні затверджено різні форми звіту та методики його складання.

Враховуючи реформування організаційної структури в лісовому господарстві, доцільно уточнити суб'єктів господарювання, які зобов'язані його складати. При цьому вважаємо необхідним законодавчо зобов'язати формування консолідованого звіту про платежі на користь держави новоствореним підприємством «Ліси України» на основі звітів про платежі на користь держави його філій, що забезпечить прозорість лісогосподарської діяльності та дотримання політики і пріоритетів сталого розвитку згідно з міжнародно визнаними принципами і угодами, а також впливу на формування надходжень до Державного бюджету.

Широкий спектр розглянутих проблем впровадження в Україні Звіту про платежі на користь держави та обмеженість обсягу даної роботи потребують подальших наукових досліджень та вважаємо перспективою подальших розвідок.

Список використаних джерел:

Деякі питання забезпечення прозорості у видобувних галузях. (2020). Постанова Кабінету Міністрів України 23 вересня 2020 р. № 858. Законодавство України. Сайт Верховної Ради України. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/858-2020-%D0%BF#Text

Директива 2013/34/ЄС Європейського Парламенту та Ради європейського союзу від 26 червня 2013 року про щорічну фінансову звітність, консолідовану фінансову звітність та пов'язані з ними звіти певних типів компаній, що вносить зміни до Директиви 2006/43/ЄС Європейського Парламенту та Ради та скасовує Директиву Ради 78/660/ЄЕС і 83/349/ЄЕС. (2013). Сайт Міністерства юстиції України. https://minjust.gov.ua/m/str_45877

Загальна характеристика лісів України. (17 січня 2021 року). Сайт Державного агентства лісових ресурсів України. https://forest.gov.ua/napryamki-diyalnosti/lisi-ukrayini/zagalna-harakteristika-lisiv-ukrayini

Засадний, Б. А. (2019). Перспективи розвитку національної системи бухгалтерського обліку в умовах євроінтеграційних процесів. *Економіка та суспільство*, *20*.

Ловінська, Л. Г. (2014). Вплив євроінтеграційних процесів на розвиток бухгалтерського обліку та звітності в Україні. *Фінанси України*, *9*, 21-30.

Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні. (1999). Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV. Законодавство України. Сайт Верховної Ради України. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text

Про забезпечення прозорості у видобувних галузях. (2018). Закон України від 18.09.2018 № 2545-VIII. Законодавство України. Сайт Верховної Ради України. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2545-19#Text

Про затвердження форми та Порядку складання звіту про платежі на користь держави підприємств, що здійснюють заготівлю деревини. (2020). Наказ Міністерства фінансів України 13.08.2020 № 499. Законодавство України. Сайт Верховної Ради України. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0993-20#top

Сторожук, Т. М., Дружинська, Н. С. (2017). Інформаційне забезпечення фінансового менеджменту підприємств лісового господарства. *Фінанси України*, *7*, 102-115.

Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. (2014). Ратифіковано Законом № 1678-VII від 16.09.2014. Законодавство України. Сайт Верховної Ради України. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#top

Як ООН підтримує Цілі сталого розвитку в Україні. (21 вересня 2020 року). Сайт Організації Об'єднаних Націй в Україні. https://ukraine.un.org/uk/sdgs